

2025

5-MART

O'zbekiston Respublikasi Oliy
ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirining
www.edu.uz

Toshkent xalqaro moliyaviy
boshqaruv va
texnologiyalar universiteti
www.tift.uz

OLIV TA'LIM TIZIMIDA PSIXOLOG - MUTAXASSISLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi
MATERIALLARI TO'PLAMI

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**TOSHKENT XALQARO MOLIYAVIY BOSHQARUV VA
TEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI**

Pedagogika va psixologiya kafedrası

**«OLIY TA’LIM TIZIMIDA PSIXOLOG - MUTAXASSISLAR
TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI»**
mavzusida respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami

(Toshkent, 2025 yil 5 mart)

...

«OLIY TA'LIM TIZIMIDA PSIXOLOG - MUTAXASSISLAR TAYYORLASHNING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI» mavzusida respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami // Toshkent, 2025-yil 5 mart. - Toshkent: TIFT universiteti, 2025. - 301 b.

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda «2025-yilda xalqaro va respublika miqyosida o'tkaziladigan ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar rejalarini tasdiqlash to'g'risida»gi 490-son buyrug'i ijrosini ta'minlash hamda oliy ta'lim tizimida psixolog-mutaxassislarni tayyorlashning zamonaviy tendensiyalarini muhokama qilish, unda xorijiy va mahalliy mutaxassislar, professor-o'qituvchilar, talabalar va tadqiqotchilar, tegishli soha mutaxassislarining ishtirokini ta'minlash, fan yutuqlarini respublikamiz ta'lim sohasiga tatbiq qilish maqsadida Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti tomonidan 2025-yil 5-mart kuni «Oliy ta'lim tizimida psixolog-mutaxassislar tayyorlashning zamonaviy tendensiyalari» mavzusida respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi o'tkazildi. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasining maqsadi – oliy ta'lim tizimida psixolog-mutaxassislar tayyorlash jarayonining zamonaviy tendensiyalarini tahlil qilish, xalqaro tajribalarni o'rganish hamda psixologik ta'lim samaradorligini oshirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Konferensiyada psixologiya ta'limi sohasidagi yangi metodologiyalar, innovatsion pedagogik texnologiyalar, zamonaviy psixodiagnostika va psixokorreksiya usullari, talabalarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish masalalari muhokama qilindi. Shuningdek, oliy ta'limda psixologik ta'lim mazmuni va o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, mehnat bozori ehtiyojlariga mos ravishda mutaxassislar tayyorlashning strategik yo'nalishlari tahlil qilindi.

Tahrir hay'ati:

S.R. Sadriddinov - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini mudiri, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

R.X. Dushanov - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini professori v.b., psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent.

F.I. Haydarov - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini professori, psixologiya fanlari nomzodi, professor

P.Q. Xolmatov - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini professori v.b., pedagogika fanlari nomzodi, dotsent.

S.Yu. Ahrorov - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini dotsenti v.b., sotsiologiya fanlari nomzodi (PhD).

F.J. Ro'ziyev - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini dotsenti v.b., pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

O.V. Kon - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini dotsenti v.b., pedagogika fanlari nomzodi.

Sh.M. Tadjibayeva - Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti Pedagogika va psixologiya kafedrasini dotsenti v.b., psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

To'plamga kiritilgan materiallarning mazmuni va sifati, ma'lumotlarning to'g'ri va aniqligiga muallif(lar) javobgardir.

© Oliy ta'lim tizimida psixolog-mutaxassislar tayyorlashning zamonaviy tendensiyalari

OTA-ONALAR VA FARZANDLAR O'RTASIDA OCHIQ MULOQOTNI SHAKLLANTIRISH

Burxanova Mavjuda Bekbutayevna

Chirchiq davlat pedagogika universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ota-onalar va farzandlar o'rtasidagi ochiq muloqotni shakllantirishning psixologik asoslari, ijtimoiy ahamiyati va pedagogik jihatlari tahlil qilinadi. Ochiq muloqot oilaviy muhitda ishonchli va sog'lom munosabatlarni barpo etishda muhim vosita hisoblanadi. Tadqiqotda oila a'zolari o'rtasida samarali kommunikatsiyani rivojlantirish usullari, yoshga oid psixologik xususiyatlar va kommunikativ to'siqlarni yengish yo'llari yoritiladi.

Kalit so'zlar: oila psixologiyasi, ochiq muloqot, ota-onalar, farzandlar, ishonch, tarbiya, emotsional intellekt, kommunikatsiya.

Ona-ona va farzandlar o'rtasidagi ochiq muloqot masalasi pedagogika va psixologiya fanlari nuqtai nazaridan ahamiyatli bo'lib, ayniqsa, O'zbekiston sharoitida oilaning ijtimoiy va hissiy muhitini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi. Ochiq muloqot — bu ota-onalar va farzandlar o'rtasida o'z fikrlarini, his-tuyg'ularini erkin va adoliyadli almashishga asoslangan jarayon bo'lib, u orqali bolalar o'zini qadrlash, ijodiy va psixologik salohiyatini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bugungi kunda pedagogik VUlarda o'qitilayotgan psixologiya yo'nalishi bo'yicha iqtidorli bo'lgan talabalar uchun bu mavzu nafaqat nazariy, balki amaliy jihatdan ham dolzarbdir. Chunki zamonaviy oilalarda ota-onalarning muloqot uslubi, yosh avlodning o'sishi va shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Ochiq muloqotni shakllantirishda ota-onaning emotsional intellektini rivojlantirish, farzandlarning his-tuyg'ularini tinglash mahorati, ijobiy psixologik muhit yaratish muhandislik kabi aniq metodologik yondashuvlar talab etiladi. Shu bois, muallif ushbu maqolada ochiq muloqotning nazariy asoslari, pedagogik shakllantirish usullari, xalqaro va mahalliy psixologik tadqiqotlar misollari asosida chuqur tahlilni ko'zda tutadi. Ota-onaning o'zaro ishonch va fikr almashish muhitini yaratishi farzandlarda psixologik barqarorlik, motivatsiya va ijtimoiy moslashuvni mustahkamlaydi. Ushbu tadqiqot, shuningdek, O'zbekistondagi oilaviy-psixologik an'analar va pedagogik amaliyotni hisobga olgan holda, muloqot strategiyasini samarali yo'llarini aniqlashni maqsad qiladi. Ochiq muloqotni shakllantirish oilaviy munosabatlarda ishonchli va barqaror psixologik muhit yaratishning muhim shartidir. Ota-onalar farzandlari bilan ochiq va samimiy muloqotda bo'lishi, ularning fikrlarini tinglashi, his-tuyg'ulariga hurmat bilan yondashishi orqali sog'lom tarbiya tamoyillarini amalga oshirishlari mumkin. Bunday muloqot farzandlarda o'zini

ifoda qilish, qaror qabul qilish, ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish va emotsional barqarorlikni ta'minlaydi.

Psixologik nuqtai nazardan, farzand bilan samarali muloqot qilishda ota-onaning emotsional sezgirligi, tinglay olish mahorati va baholamaslik yondashuvi alohida ahamiyatga ega. Farzand bilan suhbatda tanqid yoki buyruq ohangida emas, balki tushunish va qo'llab-quvvatlash asosida muloqot olib borish muloqot samaradorligini oshiradi. Bu esa farzandning o'z fikrini erkin ifoda etishiga, xatolaridan qo'rqmasligiga va ota-onaga nisbatan ochiqlikni olib keladi.

Bundan tashqari, farzandning yoshi, shaxsiy fazilatlari, temperamentiga mos kommunikatsion yondashuvlarni tanlash ham muhim. Masalan, o'smir yoshdagi farzandlar bilan muloqotda ularning mustaqillik istagini e'tiborga olish, ular bilan maslahatlashib qaror qabul qilish, o'zaro hurmat muhitini yaratish kerak bo'ladi. Shu bilan birga, farzandlar bilan doimiy suhbatlar tashkil etish, ularni turli oilaviy muhokamalarga jalb qilish, muloqot vositalaridan (masalan, o'yinlar, hikoyalar, birgalikdagi mashg'ulotlar) foydalanish ochiqlikni mustahkamlaydi.

Muloqotdagi asosiy to'siqlar — bu e'tiborsizlik, vaqt yetishmasligi, haddan tashqari nazorat, emotsional sovuqlik va psixologik masofaning mavjudligidir. Bunday to'siqlarni bartaraf etish uchun ota-onalar o'zlarining kommunikativ ko'nikmalarini muntazam rivojlantirib borishlari, farzand bilan sifatli vaqt o'tkazishlariga e'tibor qaratishlari lozim. Shu yo'l bilan oilaviy muloqotda ochiqlik va o'zaro ishonchga asoslangan ijobiy psixologik muhit yaratiladi.

Ota-onalar va farzandlar o'rtasida ochiq muloqotni shakllantirish oilaviy muhitning psixologik barqarorligi, farzandning sog'lom rivojlanishi va ijtimoiy moslashuvi uchun muhim omildir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ochiq muloqot mavjud bo'lgan oilalarda farzandlar o'zini erkin his qiladi, o'z fikrini ochiq bildira oladi, ota-onaning yo'riqlari va maslahatlarini qabul qilishga tayyor bo'ladi. Aksincha, muloqot yetarli bo'lmagan oilalarda esa farzandlarda ishonchsizlik, ijtimoiy chetlashuv, tajovuzkorlik yoki ichki yopiq holatlar kuzatiladi.

Shu sababli, pedagogik va psixologik amaliyotda ochiq muloqotni shakllantirish bo'yicha maxsus metodik yondashuvlar ishlab chiqilishi, ota-onalar bilan muntazam tarbiyaviy va psixologik ishlar olib borilishi lozim. Bunday yondashuvlar o'z ichiga treninglar, suhbatlar, maslahatlar va oila psixologi bilan ishlash kabi ko'rinishlarni olishi mumkin.

Yakun qilib aytganda, farzand tarbiyasida ochiq muloqot nafaqat o'zaro ishonch va mehr muhiti yaratadi, balki shaxsiy mas'uliyat, o'zini anglash, empatiya kabi muhim psixologik sifatlarning shakllanishiga xizmat qiladi. Shu bois bu masala pedagogik VUlarda psixologik tayyorgarlikning ajralmas qismi sifatida o'rganilishi va rivojlantirilishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaeva, D. (2021). *Oila psixologiyasi asoslari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Karimov, N. (2020). *Yosh psixologiyasi va tarbiya asoslari*. Samarqand: Ilm ziyo.
3. Sharipova, M. (2019). Ota-onalar va bolalar o'rtasida muloqotning psixologik jihatlari. *Pedagogik mahorat* jurnali, №2, 45–49.
4. Ergashev, B. (2018). Farzand tarbiyasida ota-onaning kommunikatsion yondashuvi. *O'zbekiston psixologiyasi* jurnali, №4, 12–17.
5. Xoliqova, Z. (2022). Zamonaviy oilalarda emotsional intellekt va muloqot strategiyalari. *Psixologiya va hayot* ilmiy-amaliy jurnali, №1, 29–34.

72.	<i>Azimjonova Sevara Sadriddin qizi Komilova G.T.</i>	<i>Omonimlar</i>	319-322
73.	<i>Azimjonova Sevara Sadriddin qizi Saidov Olmas</i>	<i>Til sathlari</i>	323-325
74.	<i>Safarboyeva Sevinch Hamid qizi Komilova G.T.</i>	<i>Otning grammatik kategoriyalari</i>	326-328
75.	<i>Saparbaeva Feruza Ilhom qizi Ataboyeva Ruxshona Asadullo qizi Sabitova T.</i>	<i>Mahmudxo'ja Behbudiy tafakkur va taraqqiyot darg'asi</i>	329-332
76.	<i>Ataboyeva Ruxshona Asadullo qizi Komilova. G.T.</i>	<i>Monosemantik va polisemantik so'zlarning lug'aviy tizimdagi o'rni va funksional xususiyatlari</i>	333-336
77.	<i>Saparbaeva Feruza Ilhom qizi Komilova. G.T.</i>	<i>Omonimlar</i>	337-340
78.	<i>Raxmatova Nargiza Abdinazarovna Joldasova Ayman Quralbay qizi Kamalbekova Jasmina Muxammadali qizi Mutalova Feruza Baxit qizi</i>	<i>4–5 Yoshli bolalarda harakat faoliyatini rivojlantirishda o'yin texnologiyalarining o'rni</i>	341-343
79.	<i>Raxmatova Nargiza Abdinazarovna Nazarbekova Sapargul</i>	<i>5–6 Yoshli bolalarda mushak kuchi va chidamlilikni shakllantirish metodikasi</i>	344-346
80.	<i>Raxmatova Nargiza Abdinazarovna Sholpanova Aygerim</i>	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy rivojlanishni baholash va monitoring qilish tizimi</i>	347-351
81.	<i>Айтжанова Гульнара Турмахановна Жайлау</i>	<i>Психологиялық қолдау орталығындағы қарымқатынасты дамыту тәжірибесі</i>	352-355
82.	<i>Burxanova Mavjuda Bekbutayevna</i>	<i>Ota-onalar va farzandlar o'rtasida ochiq muloqotni shakllantirish</i>	356-358
83.	<i>O'tkurova Xadicha To'liqin qizi Jo'rayeva Nargiza Jamolidinovna</i>	<i>Pedagogik konfliktlarni bartaraf etishda pedagog va oila hamkorligining ahamiyati</i>	359-363